

Ю. М. Маршавін,
д. е. н., доцент,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ: ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Yu. Marshavin,
Dr.S. (Econ), Docent, First Vice Rector, Ukrainian State Employment Service Training Institute

TERRITORIAL AND SECTORAL STRUCTURE OF EMPLOYMENT: THE TAXONOMIC ANALYSIS

У статті розроблені концептуальні підходи до оцінювання досконалості територіально-галузевої структури зайнятості на основі використання методу таксономічного аналізу.

This paper developed a conceptual approach to the evaluation of rationality of territorial and sectoral structure of employment on the basis of the method of taxonomic analysis.

Ключові слова: територіально-галузева структура зайнятості, оцінювання розвиненості сфери зайнятості регіонів, таксономічний показник, стандартизація (нормування) ознак.

Key words: territorial and sectoral structure of employment, evaluation of development of regional labour markets, taxonomic index, standardization (normalization) of signs.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Досягнення повної і продуктивної зайнятості як пріоритету державної соціально-економічної політики в Україні [1, с. 15] вимагає розв'язання багатьох принципів проблем, зокрема удосконалення територіально-галузевої структури зайнятості, яка формувалася десятиріччями під впливом цілої низки чинників. Головними з них, безперечно, були природні ресурси, матеріально-виробничі елементи продуктивних сил та структура економіки. Завдання у цьому зв'язку полягає у забезпеченні гармонізації структури засобів виробництва і структури зайнятості, раціонального поділу робочої сили між галузями економіки у регіонах України. При

цьому вихідним методологічним положенням слід визначити парадигму регіональної цілісності, згідно з якою регіон являє собою єдність природного і матеріального середовища та соціуму, а центрами регіональної сфери зайнятості — таксономічні утворення (таксони¹), в межах яких формуються складові попиту і пропозиції робочої сили [6, с. 23].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема забезпечення раціональної територіально-галузевої структури зайнятості традиційно знаходиться в полі зору вітчизняних науковців і практиків. Зокрема, українські дослідники Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, С.І. Злупко, І.І. Лукінов зробили вагомий внесок у розробку методологічних засад

¹ Таксони — рівнозначні або ієрархічно підпорядковані територіальні осередки, зокрема адміністративні райони та інші утворення.

формування та розвитку державної регіональної політики зайнятості. Вчені-економісти С.І. Бандур, Т.А. Заяць, І.В. Терон, обґрунтували систему принципів державної регіональної соціально-економічної політики, запропонували методологічні підходи до дослідження механізму реалізації цієї політики, важливою складовою якої є політика зайнятості [2]. У. Садова та Л. Семів опрацювали підходи до діагностики регіональних ринків праці на основі кластерної моделі регіонального ринку праці, визначення змісту його територіальної організації [6]. Велике наукове і прикладне значення мають дослідження стану регіональних ринків праці, проведені колективом учених Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України [4].

Однак, незважаючи на значні напрацювання вітчизняних учених, методики оцінювання ефективності територіально-галузевої структури зайнятості населення потребують подальшого розвитку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розробка концептуальних підходів до оцінювання розвиненості територіально-галузевої структури зайнятості з використанням методу таксономічного аналізу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Досконалість територіально-галузевої структури зайнятості в тому чи іншому регіоні визначається не лише дотриманням певних пропорцій у зайнятості, а відповідністю найбільш раціональної спеціалізації регіону в суспільному поділі праці. При цьому раціональнішою є та структура зайнятості, яка дозволяє досягти найбільш високих економічних і соціальних результатів з найменшими затратами.

Як свідчать результати аналізу, за роки ринкових реформ структура зайнятості населення в Україні значно погіршилася. Скорочення чисельності зайнятого населення найбільш суттєво відбулося у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві, а також у промисловості. Зростання чисельності і питомої ваги зайнятих відбулося: у торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльності готелів і ресторанів; фінансовій діяльності; операціях з нерухомістю, оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям.

На перший погляд видається, що зазначена тенденція має об'єктивний характер і відповідає загальноцивілізаційному вектору змін у структурі зайнятості. Однак це зовсім не так. У економічно розвинених країнах поступове перетікання зайнятості із промисловості і сільськогосподарського виробництва в у третинний сектор в основному відбувався у результаті зростання продуктивності праці, а також перенесення брудних, екологічно небезпечних і працемістких виробництв у країни, що розвиваються.

В Україні, на переконання автора, причиною зростання частки зайнятих у торгівлі і сфері послуг та її зменшення у сфері матеріального виробництва, є руйнація великих промислових підприємств і комплексів, перш за все, у машинобудівній, електронній і легкій промисловості. Практично у 1990-ті рр. Україна втратила ці підгалузі економіки, які не вдалося відродити і нині. До того

ж фізично зношеними і морально застарілими є засоби виробництва, серед яких переважають третій (більше 50%) та четвертий (понад третину) технологічні уклади, при незначній частці п'ятого і шостого.

Результати аналізу також свідчать про вкрай недосконалу територіальну структуру зайнятості. Безперечно, рівень економічного розвитку регіонів, їх галузеву спеціалізацію і поділі праці, перш за все, визначає природно-ресурсний потенціал. Саме він формує свого роду галузеве "обличчя" регіону і структуру зайнятості населення та базові параметри функціонування ринку праці. У той же час, оцінюючи природно-ресурсний потенціал України (мінеральні, водні, земельні, лісові, фауністичні, рекреаційні ресурси), вчені довели, що в розрізі регіонів розбіжності сумарних значень показників коливаються в межах 12 відсоткових пунктів [6, с. 49]. При цьому різниця в обсягах економічного потенціалу регіонів має значно вищі показники. Так, питома вага регіонального продукту Донецької області у загальноукраїнському ВВП рівняється сумарному ВВП семи західних областей (Закарпатської, Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької), а валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу — у два рази вище (36596 грн. проти 18112 грн.).

Суттєва різниця в обсягах внеску регіонів у розвиток загальнонаціонального економічного потенціалу і невідповідність територіально-галузевої структури зайнятості завданням інноваційного розвитку країни зумовлює потребу у розробці науково обґрунтованої державної регіональної політики зайнятості, підпорядкованої гармонізації інтересів найманих працівників, суб'єктів господарювання, держави, території. Підставою для визначення основних напрямів удосконалення структури зайнятості конкретного регіону має бути оцінка її стану за допомогою певних критеріїв і показників та порівняння з найбільш розвиненими регіонами України.

Зазначимо, що сфера зайнятості, як і більшість соціально-економічних систем характеризується досить великою кількістю різнобічних критеріїв, показників і ознак. Для того, щоб визначити синтезований показник, який найбільш повно характеризує процеси, що тут відбуваються, доцільно використовувати економікоматематичні методи, перш за все, порівняльного багатомірного аналізу, зокрема таксономічні. Ці методи застосовуються в науці для виявлення закономірностей у статистичних сукупностях, одиниці яких описуються відносно великим числом ознак. В основі таксономічних оцінок лежить така гіпотеза: чим ближче між собою значення ознак двох об'єктів, тим більш близькими є властивості цих об'єктів. Отже, для оцінювання ступеня подібності (або різниці) об'єктів потрібно знайти відстань між ними у просторі — так звану таксономічну відстань між точками багатомірного простору (таксономічний показник), яка зазвичай розраховується за правилами аналітичної геометрії [3]. Слід зауважити, що рівень розвитку сфери зайнятості певного регіону, отже його таксономічний показник може не співпадати з масштабами області, або з рівнем її економічного потенціалу, оскільки цей показник являє собою свого роду

Таблиця 1. Характеристика сфери зайнятості регіонів України за обраними показниками, 2012 р. (матриця X)

Region	Цілія показники											
	Рівень зайнятості, у % до населення у віці 15-70 років	ВВП на одну зайняту особу, тис. грн.	Розмір середньомісячної зарплати, грн.	Капітальні інвестиції на одну особу, грн.	Підвищення кваліфікації працівників, у % до їх пілкітної кількості	Введення в дію основних засобів на одну економічно активну особу, тис. грн.	Фондо-озброєність праці, тис. грн.	Середня гривналість пошуку роботи безробітними, міс.	Сума зарплатності на одного штатного працівника, у % до середньомісячної зарплати	Питома вага працівників, працюючих неповний робочий день (жіждень), % до середньомісячної кількості штатних працівників	Кількість потерпілих під впливом травматизму на виробничтві на 1000 працюючих	Частка населення, зайнятого у неформальному секторі економіки, у % до зайнятого населення
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
АР Крим	62,1	33,6	2654	9175	9,0	3,62	336	4	260,3	10,7	0,6	32,9
Вінницька	58,9	30,6	2432	3587	7,3	3,91	271,6	7	104,1	8,5	0,9	32,4
Волинська	59,3	30,4	2339	3140	8,5	3,51	159,5	4	63,1	9,0	1,1	33,2
Дніпропетровська	61,4	70,0	3138	6800	11,4	7,25	662	9	108,0	8,4	0,9	13,9
Донецька	60,0	59,5	3496	7348	13,5	5,38	363,8	7	117,0	5,6	3,5	11,5
Житомирська	59,3	30,2	2369	2274	7,5	4,10	181,2	6	291,9	8,1	0,8	28,8
Закарпатська	57,5	26,3	2351	2189	6,8	3,58	391,8	6	191,8	9,5	0,3	33,1
Запорізька	60,6	47,9	2927	4030	11,4	4,18	444	8	85,7	17,1	0,9	22,0
Івано-Франківська	54,1	35,4	2539	3749	10,9	6,38	221,2	5	109,7	12,6	0,5	32,5
Київська	59,2	55,0	3157	11876	7,6	11,01	205,9	7	336,5	8,4	0,7	13,7
Кіровоградська	58,6	33,3	2428	4611	10,3	3,54	277,6	6	271,4	8,5	0,8	22,2
Луганська	58,5	41,6	3090	3638	11,7	3,96	208,3	7	127,2	7,9	3,1	17,4
Львівська	58,4	35,0	2578	4430	7,6	6,13	332,8	7	167,9	12,5	0,6	21,7
Миколаївська	59,9	41,0	2822	3996	9,2	7,05	468,9	5	427,6	9,3	0,5	30,1
Одеська	59,2	48,4	2700	6146	7,4	5,93	283,6	5	246,8	6,3	0,4	23,0
Полтавська	59,3	62,0	2850	6976	11,3	9,23	430,6	8	89,8	10,6	0,7	22,1
Рівненська	59,2	29,9	2575	2400	11,6	4,27	217	6	226,2	8,8	0,7	42,3
Сумська	59,9	33,0	2503	2506	10,3	3,66	194,5	6	367,5	8,4	0,7	33,7
Тернопільська	55,5	26,4	2185	3138	8,6	3,67	157,9	6	151,5	10,1	0,4	43,6
Харківська	61,2	47,8	2753	5411	9,5	4,55	987,5	4	238,8	7,7	0,6	15,8
Херсонська	58,7	29,3	2269	2257	9,3	2,49	255,6	5	162,7	7,2	0,7	38,9
Хмельницька	59,0	28,5	2425	2656	9,4	2,74	270,1	5	137,8	9,5	0,7	29,7
Черкаська	59,4	35,6	2508	2978	7,1	2,81	236,1	6	63,9	9,6	0,6	31,5
Чернівецька	57,9	23,7	2329	2469	7,4	3,01	236,9	4	75,7	9,4	0,4	51,6
Чернігівська	60,1	31,7	2308	2547	7,2	2,96	209,5	7	122,2	9,7	0,7	31,6
м. Київ	64,5	133,4	4607	28553	6,5	12,34	897,1	9	201,5	5,8	0,5	4,4
м. Севастополь	62,2	40,4	2891	5532	7,5	4,46	145,3	6	497,9	7,1	1,0	9,4
Тип зв'язки	+	+	+	+	+	-	+					

Джерело: дані Державної служби статистики України.

Таблиця 2. Нормовані значення показників рівня розвитку сфери зайнятості регіонів (Z_{0j})

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Тип ознаки	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-
Z_{0j}	2,48	4,27	3,76	3,45	2,46	2,96	3,16	-1,52	-1,17	-1,54	-0,78	-2,04

"рівнодіючу" багатьох ознак, що характеризують стан зайнятості населення.

Для цього спочатку формується матриця спостережень (1), в нашому дослідженні — показників розвитку сфери зайнятості регіонів, що забезпечують якомога повнішу її характеристику. У рядках матриці розміщується данні m регіонів (27) із зазначенням для кожного з них n ознак (12 — кількість колонок матриці):

$$X = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1k} & \dots & x_{1n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{i1} & x_{i2} & \dots & x_{ik} & \dots & x_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mk} & \dots & x_{mn} \end{pmatrix} \quad (1)$$

де: x_{ik} — значення ознаки k для i -го регіону.

Як зазначалося вище, однією із важливих цілей державної соціально-економічної політик законодавство України визначає забезпечення продуктивної зайнятості населення. Відповідно до авторського бачення, поняття "продуктивна зайнятість" ґрунтується на сукупності таких трьох взаємопов'язаних компонентів, як висока продуктивність праці; виробництво висококонкурентної продукції; гідна оплата праці, її раціональний режим та гідні умови [5]. Виходячи з цього, автор визначив 12 показників, що характеризують розвиток сфери зайнятості регіону, одні з яких є "стимуляторами", а інші "дестимуляторами". До перших віднесені показники, які характеризують її позитивно, а саме: 1) рівень зайнятості населення у віці 15—70 років; 2) виробництво річного валового регіонального продукту, що припадає на одну зайняту особу; 3) розмір середньомісячної зарплати; 4) капітальні інвестиції на одну особу; 5) підвищення кваліфікації працівників; 6) введення в дію основних засобів у розрахунку на одну економічно активну особу; 7) фондоозброєність праці. Дестимулятори охоплюють п'ять показників, які навпаки, характеризують затримку розвитку сфери зайнятості, а саме: 8) середня тривалість пошуку роботи безробітними (за методологією МОП); 9) заборгованість з виплати заробітної плати; 10) питома вага працівників, зайнятих з економічних причин неповний робочий день (тиждень); 11) кількість потерпілих від травматизму на виробництві у розрахунку на 1000 працюючих; 12) рівень неформальної зайнятості (табл. 1).

Базовим періодом досліджень і подальшої інтерпретації результатів визначений 2012 рік — останній рік, за який у державній статистиці мається більшість потрібних для розрахунку показників, абсолютні значення яких автор перетворив у відносні величини. За відібраними для аналізу показниками розрахунки здійснені з використанням пакету прикладних програм середовища Microsoft Office Excel — 2003.

Оскільки запропоновані показники характеризують різні властивості об'єктів і вирізняються одиницями виміру, проведено їх стандартизацію шляхом переходу до нормованих безрозмірних значень Z_{ik} за формулою:

$$Z_{ik} = \frac{x_{ik} - \bar{x}_k}{S_k}$$

$$\text{де } \bar{x}_k = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m x_{ik}, S_k = \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (x_{ik} - \bar{x}_k)^2}, k = 1, 2, \dots, n; x_{ik} —$$

значення ознаки k для об'єкта i ; \bar{x}_k — середнє арифметичне значення ознаки k ; S_k — стандартне (середнє квадратичне) відхилення ознаки k .

У випадку нормованих (стандартизованих) значень матриця Z набуде форму:

$$Z = \begin{pmatrix} z_{11} & z_{12} & \dots & z_{1k} & \dots & z_{1n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ z_{i1} & z_{i2} & \dots & z_{ik} & \dots & z_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ z_{m1} & z_{m2} & \dots & z_{mk} & \dots & z_{mn} \end{pmatrix} \quad (2)$$

У таблиці 2 наведені результати розрахунків нормованих значень показників рівня розвитку сфери зайнятості регіонів (Z_{0j}).

Здійснений нами поділ ознак на "стимулятори" і "дестимулятори" є по суті основою для побудови так званої еталонної точки P_0 з координатами ($Z_{01}, Z_{02}, \dots, Z_{0n}$), тобто $P_0 (Z_{01}, Z_{02}, \dots, Z_{0n})$,

$$\text{де } Z_{0k} = \max_i Z_{ik}, \text{ коли } Z_{ik} \in I \text{ (стимулятор)}$$

$$\text{або } Z_{0k} = \min_i Z_{ik}, \text{ коли } Z_{ik} \notin I \text{ (дестимулятор)} \quad (3),$$

де: I — множина стимуляторів; Z_{ik} — нормоване (стандартизоване) значення ознаки k для i -го об'єкта.

Обрана таким способом ідеальна багатомірна одиниця (точка P_0) з координатами Z_{0i} для кожного показника (табл. 2) реально не існує, але для цілей аналізу вона виконує роль еталону розвитку сфери зайнятості, до якого (як еталону) розраховується відстань B_{i0} кожного показника кожного регіону P_i . Отже відстань B_{i0} між точками P_i і P_0 розрахуємо за формулою:

$$B_{i0} = \sqrt{\sum_{k=1}^n (Z_{ik} - Z_{0k})^2}, i = 1, 2, \dots, m$$

Отримані відстані є вихідними величинами для розрахунку таксономічного показника: $W_i = \frac{B_{i0}}{B_{10}}$, де:

$$B_{10} = \bar{B}_0 + \alpha S_0, \bar{B}_0 = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m B_{i0}, S_0 = \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (B_{i0} - \bar{B}_0)^2},$$

де α — певне позитивне число, яке вибирається так, щоб значення таксономічного показника W_i змінювалось в інтервалі від 0 до 1 і автоматично віддзеркалю-

Таблиця 3. Таксономічний показник розвитку сфери зайнятості та ранги регіонів (матриця В)

Регіон	Відстань синтетичної величини ознаки від еталонної точки		Ранг регіону за рівнем розвиненості сфери зайнятості	
	B_{rs}	B_{rs}^*		
АР Крим	9,320	0,773	м. Київ	1
Вінницька	10,545	0,874	Дніпропетровська	2
Волинська	10,797	0,895	Полтавська	3
Дніпропетровська	7,115	0,590	Харківська	4
Донецька	8,572	0,711	Київська	5
Житомирська	10,720	0,889	Донецька	6
Закарпатська	10,991	0,911	Миколаївська	7
Запорізька	9,988	0,828	АР Крим	8
Івано-Франківська	11,193	0,928	Одеська	9
Київська	8,423	0,698	Кіровоградська	10
Кіровоградська	9,925	0,825	Львівська	11
Луганська	10,243	0,849	м. Севастополь	12
Львівська	9,933	0,823	Закарпатська	13
Миколаївська	9,225	0,765	Луганська	14
Одеська	9,478	0,786	Хмельницька	15
Полтавська	7,830	0,649	Вінницька	16
Рівненська	10,436	0,869	Сумська	17
Сумська	10,579	0,877	Черкаська	18
Тернопільська	12,062	0,999	Херсонська	19
Харківська	7,984	0,662	Житомирська	20
Херсонська	10,719	0,889	Рівненська	21
Хмельницька	10,345	0,858	Закарпатська	22
Черкаська	10,704	0,887	Чернігівська	23
Чернівецька	11,542	0,957	Волинська	24
Чернігівська	10,976	0,910	Івано-Франківська	25
м. Київ	5,302	0,440	Чернівецька	26
м. Севастополь	9,937	0,824	Тернопільська	27

вало ступень близькості точки сукупності, що досліджується, до еталону.

Розрахунок проведено на основі відомого в статистиці правила "трьох сигм", тобто трьох стандартних відхилень. Виходячи з цього, можна говорити про те, що той чи інший регіон має тим більш розвинену сферу зайнятості, чим ближче значення показника до нуля. Для упорядкування об'єктів даної сукупності та її поділу на однорідні підмножини доцільно скласти матрицю відстаней між об'єктами з урахуванням всіх елементів матриці нормованих (стандартизованих) ознак, про яку йшлося вище, за такою формулою:

$$B_{rs} = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n (Z_{rk} - Z_{sk})^2}, \text{ де: } s = 1, 2, \dots, m.$$

Загалом матрицю відстаней можна побудувати у такому вигляді:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & B_{1,2} & B_{1,3} & \dots & B_{1,r} & \dots & B_{1,m} \\ B_{2,1} & 0 & B_{2,3} & \dots & B_{2,r} & \dots & B_{2,m} \\ B_{3,1} & B_{3,2} & 0 & \dots & B_{3,r} & \dots & B_{3,m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ B_{m,1} & B_{m,2} & B_{m,3} & \dots & B_{m,r} & \dots & 0 \end{pmatrix} \quad (4).$$

де B — відстань між певними об'єктами, а елементи матриці мають властивості $B_{rr}=0$; $B_{rs}=B_{sr}$, які є основою для проведення досліджень за допомогою таксономічних процедур.

Зазначимо, що матриця 4 може бути використана і для упорядкування показників та визначення коефіцієнтів їх ієрархії, які дозволяють відобразити по-

ложення кожного показника, його значення та роль. Один із методів розрахунку коефіцієнта ієрархії для діагностичних ознак полягає в наступному. В матриці відстаней визначається критична відстань. Нею може бути найбільша з максимальних відстаней між значеннями діагностичних ознак, тобто: $K = \max_i \min_j \beta(d_i, d_j)$, де:

$\beta(d_i, d_j)$ — відстань між i -м і j -м ознаками; $i \in h, j \in h$, h — число діагностичних ознак.

Після відбору критичної відстані для кожної ознаки визначаються всі відстані, що не перевищують критичну. Наприклад, припустимо, що для i -ої ознаки таких відстаней буде N_i , тоді сума ω_i цих відстаней буде дорівнювати:

$$\omega_i = \sum_{j \in N_i} \beta(d_i, d_j).$$

Тепер, якщо вибрати показник, для якого визначена сума відстаней є найбільшою, тобто $\omega_m = \max \omega_i$, то коефіцієнти ієрархії R_i розраховуються за формулою:

$$R_i = \frac{\omega_i}{\omega_m}$$

Запропонований метод є привабливішим, оскільки критична відстань при його застосуванні визначається шляхом знаходження найменших відстаней як по вертикалі, так і по горизонталі матриці 4, а потім — вибору з них найбільшої величини. В методичному плані суть визначення такого регіону можна записати наступним чином. Якщо певний i -ий регіон, характеризується ознаками $Z_i = (x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{in})$ і таксономічним показником

W_i . Далі визначаються регіони T_j для яких, по-перше, відстань від точки P_j менше критичного значення, тобто $B_{ij} < K$, а по-друге, значення таксономічних показників m_j менше m_i , тобто $m_j < m_i$.

Після цього вибір еталонного регіону для i -тої територіальної одиниці зводиться до підрахунку середніх арифметичних значень індексів по всій сукупності регіонів. Цей регіон можна представити вектором $T = (x_1, x_2, \dots, x_n)$, де x_1, x_2, \dots, x_n — середні арифметичні значення координат векторів T_j .

Чим ближче одиниця сукупності знаходиться до точки еталону розвитку P_0 (чим ближче значення таксономічного показника W_i до нуля), тим вище рівень розвитку сфери зайнятості у даному регіоні (табл. 3).

Результати розрахунків показують, що найбільше розвинутою є сфера зайнятості у м. Києві ($W = 0,440$), Дніпропетровській ($W = 0,590$), Полтавській ($W = 0,649$), Харківській ($W = 0,662$), Київській ($W = 0,698$) і Донецькій ($W = 0,711$) областях.

Середній рівень розвиненості сфери зайнятості характерний для Кіровоградської, Запорізької, Луганської, Хмельницької, Вінницької областей.

Серед найменш розвинених виявилися сфери зайнятості Тернопільської ($W = 0,999$); Чернівецької ($W = 0,957$); Івано-Франківської ($W = 0,928$); Закарпатської ($W = 0,911$); Волинської ($W = 0,874$), Чернігівської ($W = 0,910$), Херсонської ($W = 0,889$), Черкаської ($W = 0,887$), Вінницької ($W = 0,874$) областей.

ВИСНОВКИ

Оцінювання рівня розвиненості сфери зайнятості регіонів як основи для розробки державної регіональної політики зайнятості, полягає у здійсненні спільного аналізу багатьох різномірних критеріїв і показників. Ідея порівняння кожного багатомірного об'єкта з "ідеально" ("еталонно") розвинутою сферою зайнятості певного регіону є більш універсальною, ніж інші, зокрема, метод факторного аналізу, оскільки у них застосовується менша кількість припущень щодо властивостей об'єктів та умов аналізу і вони мають простіший математичний апарат.

Оскільки ознаки вимірюються у різних одиницях та їх абсолютне значення може різнитися на декілька порядків, то для позбавлення цих вад треба виконати стандартизацію ознак через перехід до їх нормованих безрозмірних значень, що мають нульове значення математичного чекання та одиничне значення дисперсії і середнього квадратичного відхилення.

Отримані таксономічні показники, які характеризують ступень розвитку сфер зайнятості регіонів, свідчать про недосконалість сучасної територіально-галузевої структури зайнятості в Україні. У цьому зв'язку пріоритетами у державній політиці зайнятості, перш за все, у регіонах з найменш розвинутою сферою зайнятості має стати: стимулювання залучення інвестицій, їх спрямування на підвищення продуктивності праці і конкурентоспроможності продукції; впровадження у виробництво наукових розробок і випуск наукоємної продукції високого ступеня переробки; сприяння розвитку зайнятості в агропромис-

ловому комплексі шляхом державної підтримки обслуговуючих кооперативів із спільного використання техніки, заготівельного, переробного і збутового профілю; розвиток малого і середнього бізнесу через стимулювання створення мережі бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, навчальних курсів для підприємців-початківців.

Література:

1. Про зайнятість населення: Закон України № 5067-VI від 5 липня 2012 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-1>
2. Бандур С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, І. В. Терон. — К.: РВПС України НАН України, ТОВ "ПРИНТ ЕКСПРЕС", 2002. — 250 с.
3. Городнов В. П. Методология и организация научных исследований: уч. пособие / В. П. Городнов. — Х.: Изд-во АВВ МВД Украины, 2009. — 214 с.
4. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз / ред. Е. М. Лібанова. — К.: Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, 2007. — 327 с.
5. Маршавін Ю. М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу: моногр. / Ю. М. Маршавін. — К.: Альтерпрес, 2011. — 397 с.
6. Садова У. Регіональні ринки праці: аналіз та прогноз / У. Садова, Л. Семів. — Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2000. — 264 с.

References:

1. The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine "On Employment" No. 5067-VI of July 5, 2012, Pro zajniatist' naseleunia: Zakon Ukrainy № 5067-VI, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (Accessed 15 April 2014).
2. Bandur, S.I. (2002), Suchasna rehional'na sotsial'no-ekonomichna polityka derzhavy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Current regional socio-economic policy: theory, methodology, practice] / S.I. Bandur, T.A. Zaiats', I.V. Teron, Council of Productive Forces of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, PRINT EXPRESS, Kyiv, Ukraine.
3. Gorodnov, V.P. (2009), Metodologija i organizacija nauchnyh issledovanij [Methodology and organization of research], Izdatel'stvo AVV MVD Ukrainy, Kharkiv, Ukraine.
4. Liuds'kyj rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohoz (2007), [Human development of the regions in Ukraine: analysis and forecast], edited by Libanova, E. M., Instytut demohrafii ta sots. doslidzhen' NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
5. Marshavin, Yu.M. (2011), Rehuliuвання rynku pratsi Ukrainy: teoriia i praktyka systemnoho pidkhodu [Labour market regulation in Ukraine: theory and practice of a systematic approach, Alterpress, Kyiv, Ukraine.
6. Sadova, U. and Semiv, L. (2000), Rehional'ni rynky pratsi: analiz ta prohoz [Regional labour markets: analysis and forecast], Instytut rehional'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2014 р.